

KINNITATUD
Keskkonnaamet
21.12.2023
korraldusega nr 1-3/23/689

Väinamere loodusala Haapsalu lossipargi ja Krahviaia kaitsekorralduskava

Sisukord

1. Ala iseloomustus	4
1.1 Uuritus ja seire	5
2. Kaitseväärtused ja kaitse eesmärgid	6
3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused	9
Kasutatud andmeallikad	10

Kasutatud lühendid, mõisted ja selgitused

KKK – kaitsekorralduskava

LKS – looduskaitseeadus

Natura korraldus – Vabariigi Valitsuse 05.08.2004. a korraldus nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri”

Kaitseväärtus – hoiualade määruses ja/või Natura korralduses nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

Kaitse eesmärk – kaitseväärtuse soovitud seisund

KeA – Keskkonnaamet

KAUR – Keskkonnaagentuur

LoA – loodusala

LoD – loodusdirektiiv; nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50); käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid

LiA – linnuala

LiD – linnudirektiiv; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25); sätestab liikmesriikide õigused ja kohustused loodusliku linnustiku kaitseks ja kasutamiseks

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

EPN – Eesti ohustatud liikide punane nimestik

1. Ala iseloomustus

Kaitstavate alade nimed	Haapsalu lossipark ja Krahviaed (KLO1200517)
Loodusala nimi	Väinamere loodusala (EE0040002)
Linnuala nimi	Väinamere linnuala (EE0040001)
Pindala	7,4 ha
Asukoht ja piirid	https://register.keskkonnaportaal.ee/register/internationally-important-area/8953267 https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/looduskaitse
Kaitsekord	Vabariigi Valitsuse 3. märtsi 2006. a määrus nr 64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri“
Koostaja nimi	Elle Puurmann
Koostamise aasta	2023
Kaitsekorralduskava koostamise kord	„Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine“ https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022001

Haapsalu lossiparki ja Krahviaeda jääva Väinamere loodusala osa peamiseks eesmärgiks on tiigilendlase elupaiga kaitse.

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

KKK on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja uuendatakse põhjendatud juhtudel kaitseväärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest.

Joonis 1. Ala paiknemine Haapsalu linnas Lääne maakonnas ja inventeeritud loodusväärtused (aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS kaardirakendus seisuga detsember 2023).

1.1 Uuritus ja seire

Inventuurid ja uuringud

Nahkhiiri alal on uurinud Matti Masing ja Hille Ring (1996, 2008, 2012, 2014).

Riiklik seire

Ala väärtuste kohta annab teavet nahkhiirte koosluste seire (SJB1287000, SJB1287017). Viimane seire 2019. a.

Inventuuride ja uuringute vajadus

Haapsalu lossi varemetes on tehtud ulatuslikud renoveerimistööd. Vajalik on nahkhiirte talvitumispaiga kasutuse uuring ja anda hinnang nahkhiirte elupaiga seisundile. Tehtava seire meetodika seda ei võimalda, talvitusalade seiret alal ei tehta.

2. Kaitseväärtused ja kaitse eesmärgid

Ala kaitse väärtuseks on nahkhiired, eelkõige **tiigilendlane** (*Myotis dasycneme*).

Tiigilendlane on paiguti levinud ja suhteliselt vähearvukas nahkhiireliik. Euroopas loetakse teda üheks ohustatumaks nahkhiireliigiks. Eesti asurkonna suuruseks hinnatakse 5000–10 000 isendit. Tiigilendlane elab Eestis oma levila servaalal, kus elutingimused on raskemad, sobivaid elupaiku suhteliselt vähe ja ohutegurite toime tugev. Arvukus on mõõdukas languses¹ Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kohaselt on tiigilendlase asurkond 2019. aastal antud hinnangu kohaselt soodas seisundis (EELIS 08.12.2023).

Tiigilendlase elupaigad on puude ja legendikega vahelduvad veekogudeäärsed alad. Päevasteks varjupaikadeks on vanemate majade katusealused ja seinapraod, ka puuõõnsused. Öösel otsib toitu lennates aeglase vooluga või seisva veega veekogude kohal. Talve veedab peamiselt suuremates tehiskoobastes. Peamised ohutegurid on talvituspaikade hävimine, häirimine varjupaikades, lagunevate ja õõnsate ning kuivade puude kadumine/hulga vähenemine, ehitustegevus, mürgiste puidukaitsevahendite kasutamine hoonetes, kaevandamine. (EELIS 08.12.2023).

EELISE andmetel (EELIS 08.12.2023) jääb pargi alale osa 113,5 ha suurusest nahkhiirte piiritletud elupaigast Väike viik. Elupaigana on Väike viik ja Haapsalu puithoonetega vanalinn väga oluline elupaigakompleks, mida on hinnatud tiigilendlasele olulise toitumisalana.

Haapsalu lossipargi ala omab tähtsust eelkõige nahkhiirte talvitumisalana. Lossipargis asuvad maa-alused rajatised võivad olla sobivateks talvitusaladeks, kuid nende seisundist puudub ajakohane ülevaade. Nahkhiirte kaitse tegevuskava kohaselt on talvitumispaikade hävimine ja kvaliteedi langus, sh renoveerimine, rekonstrueerimine ja lammutamine Eesti nahkhiirtele keskmise tähtsusega ohuteguriks.

Haapsalu lossipargi ja Krahviaia pargipuude õõnsused omavad tähtsust suvise varjupaigana.

Lisaks tiigilendlasele on alal registreeritud kaheksa nahkhiireliiki: veelendlane (*Myotis daubentonii*), põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), habelendlane (*Myotis mystacinus*), suurvidevlane (*Nyctalus noctula*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), käabus-nahkhiir (*Pipistrellus pipistrellus*), pruun-suurkõrv (*Plecotus auritus*) ja hõbe-nahkhiir (*Vespertilio murinus*). 2019. a seireandmete põhjal on Haapsalu üks nahkhiirerikkamaid paiku. Vaatamata toimunud arendustele on seal oli ikkagi väga palju nahkhiireliike. Tähtsate suurvidevlase koloonia parvlemist Krahviaia servas, kus võis korrigeerida lennata kümnekond looma, mis viitab poegimiskoloonia lähedusele. Kuna nahkhiireliikide elupaiganõudlus on sarnane, ei ole vaja kõiki liike loodusala eesmärgiks seada, siseriiklikul tasandil teiste nahkhiireliikide eesmärgiks seadmist saab kaaluda edaspidi.

¹ Nahkhiirte (*Vespertilionidae*) kaitse tegevuskava.

Nahkhiirlaste kaitse tegevuskava kohaselt on nahkhiirte kaitse pikaajaliseks eesmärgiks (15 aasta perspektiivis) nahkhiirte soodsa seisundi, milles liikide levila ei vähene ning populatsioonide trendid on stabiilsed või tõusvad, tagamine Eestis. Lähiaja kaitse-eesmärgiks (5 aasta perspektiivis) on saada ülevaade kõigi 12 nahkhiireliigi arvukuse trendist ja levikust ning parandada talvituspaikade kvaliteeti ja tõhustada nende kaitset. Tegevuskavaga planeeritud meetmetest on esimese prioriteedi tegevuseks talvituspaikade seisundi parandamine.

Tabel 1. Haapsalu lossipargi kaitseväärtuste koondtabel (liigid).

Kaitseväärtus ²	Seisund	Kaitse eesmärk ³	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁴	Märkused
Natura eesmärgid						
Tiigilendlane <i>(Myotis dasycneme)</i> LKS – II, KE – ei, LoD – II, IV, LoA - jah	<ul style="list-style-type: none"> 5-10 isendit⁵, elupaik loodusalale jääval pargialal 7,4 ha 	<ul style="list-style-type: none"> Liigile sobiva elupaiga säilimine 	<ul style="list-style-type: none"> Ajakohase info puudumine Häirimine Renoveerimistööd talvitumisaigas 	<ul style="list-style-type: none"> Inventuur/uuring 	<ul style="list-style-type: none"> Liigile sobiva elupaiga säilimine 7,4 ha; Seisundiandmed on täpsustatud 	<ul style="list-style-type: none"> Linnuse keldrid ja vallikäik on talvitumisaigas, pargipuude õõnsused suvine varjupaik

² LKS – kaitsekategooria looduskaitsealade alusel;
 KE (jah/ei) – on või ei ole kaitstava ala kaitse-eesmärk;
 LoD – loodusdirektiivi lisa number;

LoA (jah/ei) – on või ei ole loodusala kaitse-eesmärk;

³ Kaitse eesmärk seatakse aastaks 2050

⁴ Oodatav tulemus seatakse aastaks 2050 ja tulemuslikkust hinnatakse iga 10 aasta tagant

⁵ 1996. a vaatlusandmed kogu piiritletud elupaiga kohta

3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused

Vajalike tegevuste tabelisse (tabel 3) on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, taasloomine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 2. Vajalikud tegevused aastaks 2033.

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
Inventuurid, seired, uuringud						
1	Nahkhiirte seire	ala	Seire	KAUR	I	6 aastase tsükliga
2	Nahkhiirte inventuur ja talvitumiskoha kasutuse uuring	ala	Inventuur	KeA	I	2028
Kavad, eeskirjad						
3	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul
4	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul

Kasutatud andmeallikad

EELIS. (2010). Kasutamise kuupäev: detsember 2023. a., allikas http://www.eelis.ee/default.aspx?state=3;572247461;est;eelisand;;&comp=objresult=ala&obj_id=-1587635712

Nahkhiirlaste (*Vespertilionidae*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori 15.03.2017 käskkirjaga nr 1-1/17/150

Masing, M. 2009. Nahkhiirte inventuur parkides. Sicista Arenduskeskus MTÜ

Masing, M. 2014. Nahkhiirte uuring Lääne- ja Põhja-Eestis 2014. aasta suvel. Sicista Arenduskeskus MTÜ